

YAZIM KURALLARI - NOKTALAMA İŞARETLERİ

DE BAĞLACININ YAZIMI

- “De” bağlacı başlı başına bir sözcük olduğundan kendinden önceki sözcükten ayrı yazılır. Kendinden önceki sözcüğün son ünlüsüne göre “da” biçimini alabilir. Ancak ünsüz benzeşmesine uğramaz, yani “ta/te” şeklini almaz.

Diğer araba **da** birazdan yola çıkacakmış.
Arkadaşımızı ziyarete giderken çiçek **de** aldık.

- Özel isimlerden, kısaltmalardan ve rakamla yazılan sayılardan sonra getirilen “de” bağlacı ayrı yazılır, kesme işaretiyle ayrılmaz. Kalınlık - incelik uyumu kuralına uyulur.

Aylin **de** benim gibi düşünüyordu.
RTÜK **de** bu kararı destekliyor.
7.500 **de** bizim için uygun bir fiyattır.

-DE EKİNİN YAZIMI

- Hâl eklerinden olan “-de” eki ise kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılır. Geldiği sözcüğün son hecesinde bulunan ünlü harfin kalınlık - incelik, ünsüzle biten sözcüklerde ünsüz harfin sertlik - yumuşaklık durumuna göre “-da/-te/-ta” biçimlerini alır.

Siz gidin, biz sizi arabada bekleriz.
Güneşte kalan çamaşırlar hemen kurudu.

- Özel isimlere, kısaltmalara, rakamla yazılan sayılara getirilen “-de” eki kesme işaretiyle ayrılır, benzeşme ve kalınlık - incelik uyumu kurallarına uyulur.

Abimle İzmir’de buluşmayı planladık.
Derslerimiz saat 16.30’da bitiyor.
Ali Bey RTÜK’te çalışmaya başlayacak.

DE BAĞLACI VE -DE EKİNİN AYIRTILMASI

Cümleden çıkarıldığında cümlemin anlamında bozulmaya sebep olan “-de”, ek olan ve bitişik yazılması gereken “-de” dir. Cümleden çıkarıldığında cümlemin anlamında bozulmaya sebep olmayan, sadece cümlemin anlamında daralma meydana getiren “de” ise bağlaç olan ve ayrı yazılması gereken “de” dir.

Çocuk, masada ders çalışıyordu. } -de eki
Çocuk, masa ders çalışıyordu. }

Bu masa da tamir edilecek. } de bağlacı
Bu masa tamir edilecek. }

Kİ BAĞLACININ YAZIMI

- Bağlaç olan "ki" bir sözcük olduğundan kendinden önceki sözcükten ayrı yazılır.

O kadar çalıştım ki tüm konuları ezberledim.
Daha dikkatli ol ki aynı hataları tekrar yapma.
Öyle bir yağmur ki tüm ovaya can verdi âdeta.

- Bağlaç olan "ki", "sanki, oysaki, mademki, belki, hâlbuki, çünkü, meğerki, illaki" sözcüklerinde kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır.

Sanki hiçbir şey olmamış gibi davranıyor.
Bizi yüzüstü bıraktın oysaki sana inanmıştık.
Hâlbuki biz sana çok güveniyorduk.

-Kİ EKİNİN YAZIMI

- Ek olan "-ki" ise bir ek olduğundan kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılır.

Geçen haftaki sınavın sonuçları açıklandı mı?
Babam, kapıdaki görevliye adresi soruyor.

- "-ki" eki, bazı sözcüklerde kalınlık - incelik uyumuna göre "-kü" şeklini alır.

Öğretmen konuyu dünkü dersimizde anlatmıştı.
O günkü olayları hâlâ unutmuş değiliz.

- Ek olan "-ki" eklendiği sözcükten sonraki sözcükle "yer, zaman, aitlik" anlamı kurar.

Akşamki maçı izledin mi? (zaman)
Bahçedeki güller açmış. (yer)
Benimki henüz okunmadı. (aitlik)

Kİ BAĞLACI VE -Kİ EKİNİN AYIRTILMASI

Bir cümlede yer alan "ki"nin doğru mu yanlış mı yazıldığını belirlemek için "ki"nin cümle içindeki görevine bakmak gerekir. Cümleleri birbirine bağlayan veya cümleye pekiştirme, şüphe anlamları katan "ki" bağlaç olan ve ayrı yazılması gereken "ki" dir. Eklendiği sözcüğe "yer, zaman veya aitlik (sahiplik) anlamı katan "ki" ek olan ve bitişik yazılması gereken "ki" dir.

Masadaki tabakları kaldıralım. (yer)
Yarınki sınava çalışacağım. (zaman)
Klimanınkini ayrı bir yere koyalım. (aitlik)

Erken gel ki alışverişi de yapalım. (koşul)
Seni öyle çok özledim ki... (pekiştirme)
Trafik sıkıştı, kaza mı oldu ki? (şüphe)

ANLATIM ÖZELLİKLERİ

GERÇEKÇİ ANLATIM	Bir olayın, varlığın, durumun, hiçbir hayal unsuruna yer verilmeden, olduğu şekliyle anlatılmasına gerçekçi anlatım denir. Yarınki turnuvaya 6. sınıflardan sadece bizim sınıf katılacak. Hafta sonu tatilinde evde biraz temizlik yaptık.
HAYALİ ANLATIM	Bir olayın, varlığın, durumun hayal gücünden yararlanılarak, hayalde tasarlanarak, olmayacak şekilde anlatılmasına hayalî anlatım denir. Yağmur damlaları, toprağa ulaşmak için yarışıyorlardı. Eski, yıkık dökük evler, gözlerini dikmiş beni gözetliyordu.
DUYGUSAL ANLATIM	Bir olayın, durumun kişi üzerinde nasıl bir etki uyandırdığının, kişiye neler hissettirdiğinin anlatılmasına duygusal anlatım denir. Televizyondaki o görüntüler, izleyen herkesi kahretti. Yarışmanın final bölümünü hepimiz heyecanla izledik.
ABARTILI ANLATIM	Bir olayın, durumun, varlığın olduğundan aşırı, olmayacak biçimde anlatılmasına abartılı anlatım denir. Kızgın güneşin altında yürümekten beynimiz pişmişti. Hepimiz, arkadaşımın anlattığı fıkralara gülmekten öldük.

UYGULUYORUM I

Aşağıdaki cümlelerin anlam özelliğini uygun yerlere koyacağınız ✓ işareti ile belirtin.

Cümleler	Gerçekçi	Hayalî	Duygusal	Abartılı
1 Pencere­den içeri süzülen ay ışığıyla saatlerce sohbet ettik.				
2 Mutfakta oluşan bulaşık dağını­yı yok etmek için kolları sıvadık.				
3 Arkadaşımdan bir süre haber alamayınca çok endişelendim.				
4 Salonun perdelerini değiştirmek için perdec­iye sipariş verdik.				
5 Sabahki törenden sonra tüm öğrenciler sınıflarına dağıldı.				
6 Sınavı olduğu için sabaha kadar gözünü kırpmadan ders çalışmış.				
7 Rüzgâr öfkesini artırdıkça ağaç da toprağa daha çok sarılıyordu.				
8 Nihayet bu sıkıntıyı da atlattık da hepimiz rahat bir nefes aldık.				

UYGULUYORUM 2

Aşağıda istenen cümlelere birer örnek yazın.

1 Gerçekçi anlatım cümlesi

.....

2 Hayalî anlatım cümlesi

.....

3 Duygusal anlatım cümlesi

.....

UYGULUYORUM 3

Aşağıdaki metinlerde hangi tür anlatımdan yararlandığını altlarına yazın.

1 Ağır adımlarla kahveye girdi Hasan. Otursam mı oturmasam mı diye bir süre tereddüt yaşadı. Sonra oturdu bir masaya ve demli bir çay istedi. Düşüncelere daldı gitti bir anda. Nasıl olmuştu da işler bu noktaya kadar gelebilmişti, akıllı bir türlü almıyordu. Öylesine dalgındı ki masasına konan çay bardağının sesi bile dikkatini çekmedi.

.....

2 Hayallerim var benim. O kadar büyük hayaller ki anlatamam. Bütün Türkiye'yi gezen, köylü çocukları ve fakir aileleri parasız muayene eden bir doktor olacağım. Kimsesiz insanlara, yardıma muhtaç insanlara elimden gelenin en iyisini yapacağım. İnsanlar beni sevecek, ben de sevildikçe daha da büyük bir sevgi ve coşku ile kimsesizlerin kimsesi olacağım.

.....

3 Kuşçunun biri keklik yakalamış. Keklik, "Beni bırakırsan sana yardımcı olurum, başka keklikleri çağırırım buraya, sen de hepsini avlarsın." demiş. "Olmaz!" demiş kuşçu. "Belki seni bırakırdım ama böyle söyledin ya artık dünyada bırakmam." demiş. "Ama neden?" diye sormuş keklik. "Kendi soyuna ihanet edenlere ölüm cezası bile azdır." demiş kuşçu.

.....

4 Teknemizle balığa çıktığımızda hava böyle değildi. Ne olduysa öğleden sonra oldu. Önce gökyüzü kapkara oldu, sanki dersiniz gece oldu. Sonra bir yağmur... Ama ne yağmur, kovalarla su döküyorlar gökyüzünden. Üzerine bir de rüzgâr... Teknede durmak ne mümkün, bir o tarafa bir bu tarafa. Koskoca tekne, kâğıttan yapılmış gemiden farksız...

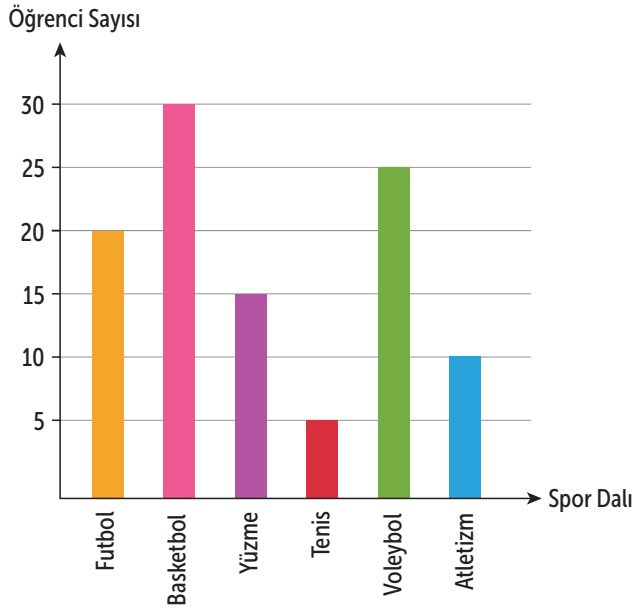
.....

PARAGRAFTA ANLAM

GRAFİK - AFİŞ - GÖRSEL YORUMLAMA

Grafikler, afişler ve görseller de bir durumu anlatmak için kullanılan araçlardır. Bunların yorumlanması, bunlarla ilgili karşılaştırmalar yapılması ve bunlardan hareketle bir takım sonuçlara ulaşılması paragrafta anlam konusunun içinde değerlendirilmektedir.

Aşağıdaki grafikte bir okuldaki 6. sınıf öğrencilerinin ilgilendikleri spor dallarının dağılımı verilmiştir:

Bu grafikten hareketle aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

- En fazla ilgilenilen spor dalı basketboldur.
- Tenis, en az ilgilenilen spor dalıdır.
- Yüzme ile ilgilenenlerin sayısı, voleybol ile ilgilenenlerden azdır.
- Futbol oynayanlar, atletizm ile ilgilenenlerin iki katıdır.
- Yüzme ve atletizm ile ilgilenenlerin toplamı, voleybol oynayanların sayısına eşittir.
- Futbol ile ilgilenenlerin sayısı, basketbolla ilgilenenlerden az, yüzme ile ilgilenenlerden fazladır.

Bu afiştten hareketle aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

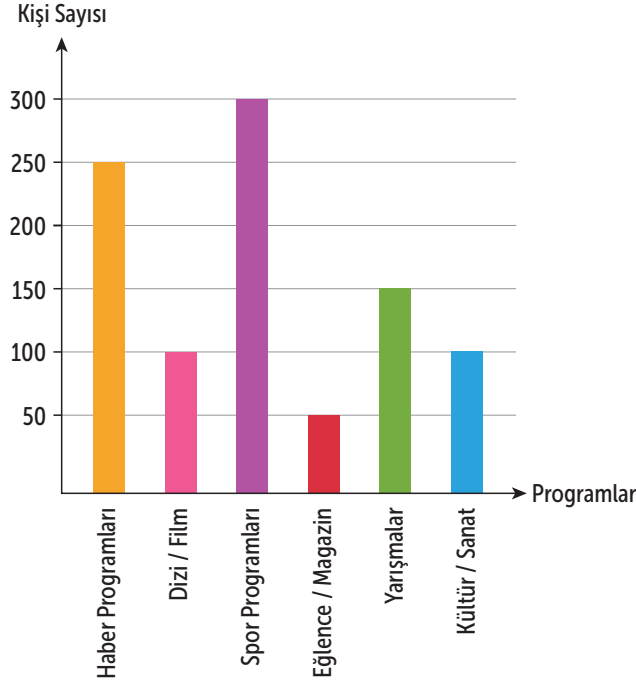
- Yarışma, Türk Dişhekimleri Birliği tarafından düzenlenmektedir.
- Yarışmaya diş hekimliği fakültelerinde okuyan öğrenciler katılabilmektedir.
- Yarışmaya katılmak isteyenler, konu ile ilgili afiş hazırlayacaklardır.
- Yarışmaya katılmak için 29 Nisan 2016 tarihini geçirmek gerekmektedir.
- Detaylı bilgi almak isteyenler için internet adresi verilmiştir.
- Dereceye girenlere ne ödül verileceği belirtilmemiştir.

Anlam Bilgisi, Sıfat (Ön Ad), Yazım / Noktalama, Yazı Türleri

UYGULUYORUM 1

Aşağıdaki grafik bir mahallede oturan insanların izledikleri televizyon programlarının dağılımı ile ilgilidir. Buna göre grafikten hareketle verilen ifadelerde boş bırakılan yerleri doldurun.

1. En çok izlenmektedir.
2. Yarışmaları izleyenler, eğlence / magazin izleyenlerden den
3. en fazla izlenen ikinci program türüdür.
4. ve izlenme oranı birbirine eşittir.
5. Haber programlarının izlenme oranı programlarından fazladır.
6. Kültür / sanat programları programlarından daha az izlenmektedir.

UYGULUYORUM 2

Aşağıda bir afiş verilmiş ve bazı öğrencilerin bu afiş ile ilgili soruları sıralanmıştır. Bu sorulardan afişte cevabı bulunanların başına ✓ işareti, bulunmayanların başına X işareti koyun.

1. () İlk üçe girersem ne ödül kazanacağım?
2. () Yarışmaya birden fazla eserle katılabilir miyim?
3. () Hazırladığım afişi nereye teslim edeceğim?
4. () Liseye giden kardeşim de katılabilir mi?
5. () Afişi en son ne zaman teslim etmeliyim?

UYGULUYORUM 4

**15 LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN
TEMMUZ
KAHRAMANLARI VE ŞEHİTLERİ**

Tiyatro Resim Şiir

TEMALİ YARIŞMA

ÖDÜLLER

SON KATILIM TARİHİ: 16 MART 2017

TIYATRO BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ 5.000 TL + KİTAP İKİNCİLİK ÖDÜLÜ 3.000 TL + KİTAP ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ 2.000 TL + KİTAP	RESİM BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ 2.000 TL + KİTAP İKİNCİLİK ÖDÜLÜ 1.500 TL + KİTAP ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ 1.000 TL + KİTAP	ŞİİR BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ 2.000 TL + KİTAP İKİNCİLİK ÖDÜLÜ 1.500 TL + KİTAP ÜÇÜNCÜLÜK ÖDÜLÜ 1.000 TL + KİTAP
--	--	---

Bu yarışmaya katılan ve ödül alan Eren, Zeynep, Furkan ve Bora hakkında bilinenler şunlardır:

- Eren, şiir dalında katılmamıştır. Katıldığı dalda birinci olan kişiyle arasında 2.000 liralık fark vardır.
- Zeynep, Eren'den daha iyi bir derece yapmış ve eseriyle 2.000 lira ödül almıştır.
- Furkan, şiir dalında katılmadığı gibi Zeynep'le de aynı dalda yarışmamış ve Zeynep'in iki katından fazla bir ödül almıştır.
- Bora'nın katıldığı dal, diğer üçünden farklıdır ve bu dalda en az para ödülü olan dereceyi almıştır.

Buna göre aşağıdaki tabloyu doldurun.

Kişiler	Yarışmaya Katıldığı Dal	Aldığı Derece
Eren		
Zeynep		
Furkan		
Bora		

ŞİİR BİLGİSİ

Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî anlatımlara **şiiir** denir. Şiir ve düz yazı arasında şekil ve anlatım tarzı bakımından farklılıklar vardır. Bu farklılıklar aşağıda maddelendirilmiştir:

ŞİİR

- Dizeler (mısralar) hâlinde yazılır.
- Duygu ve düşünce bütünlüğü taşıyan dizelerin bir araya gelmesiyle oluşan beyitler (iki dizelik yapı), dörtlükler veya bölümler şeklindedir.
- Genellikle devrik cümleler (yüklemi sonda olmayan cümleler) kullanılır.
- Dize sonlarında benzer sesler bulunur.
- Birtakım ölçülere göre yazılır.
- Coşkuyu, heyecanı, etkileyiciliği sağlamak için birtakım söz sanatlarına başvurulur.

DÜZ YAZI

- Satırlar hâlinde yazılır.
- Anlam bütünlüğü taşıyan cümlelerin bir araya gelmesiyle oluşan paragraflar şeklindedir.
- Genellikle kurallı cümleler (yüklemi sonda olan cümleler) kullanılır.
- Belli bir ölçüye veya ses benzerliğine dikkat edilerek yazılmaz.
- Birtakım söz sanatlarından yararlanılabilir ancak bunlar şiirlerde kullanılanlar kadar fazla değildir.

KAFİYE (UYAK)

Şiirlerde dize sonlarında görülen ses benzerliklerine **kafiye (uyak)** denir. Kafiye, şiire ritim katar ve şiirin akılda kalıcılığını kolaylaştırır. Kafiye türleri şunlardır:

1. Yarım Kafiye: Dize sonlarındaki tek ses benzerliğine denir.

Yürü bre Dadaloğlu'm yürü **git**
Dertli dertli Çukurova yolun **tut**
Bunda suçun varsa Hakk'a tövbe **et**
De ki gayrı bizim iller iniler

2. Tam Kafiye: Dize sonlarındaki iki ses benzerliğine denir.

Benim gönlüm bir keleş **ek**
Dolaşiyor çiçek çiçek **ek**
Tükenecek ömrü böyle
Çırpınarak, titreyerek **ek**

3. Zengin Kafiye: Dize sonlarındaki üç veya daha fazla ses benzerliğine denir.

Can bedenden ayrılacak **cak**
Tütmez baca yanmaz ocak **cak**
Selam olsun kucak kucak **cak**
Dostlar beni hatırlasın

ŞİİR TÜRLERİ

1. Lirik Şiir: Coşkulu bir ruh hâlinin ifadesi olan, fikirden çok duygu ağırlıklı şiirlere denir.

Bütün sevgileri atıp içimden
Varlığımı yalnız ona verdim ben
Elverir ki bir gün bana derinden
Ta derinden bir gün bana "Gel" desin

2. Pastoral Şiir: Köyü, köylü yaşamını anlatan; çobanları, kır güzelliklerini konu edinen şiirlere denir.

Güneş ufkun kenarından
Yavaş yavaş yükseliyor
Köyün yüce dağlarından
Serin nefesler geliyor

3. Didaktik Şiir: Bir konuda öğüt vermek, okuyucuyu bilgilendirmek veya bir fikri ispat etmek amacıyla yazılmış şiirlere denir.

Tembellikten vazgeçelim
Okumayı yol seçelim
Okumak, bilmektir derim
Daha çok okumak gerek

4. Epik Şiir: Yiğitlik, kahramanlık, vatan sevgisi, göç, savaş gibi konuları işleyen, insanlığa fayda sağlamış kişileri anlatan destansı şiirlere denir.

Atıldı bir Mehmetçik, büyü bozuldu,
Bir düşman süngüsüne, göğsünden,
Bu şehadetle kayalar yarıldı sanki,
Dipçik gürültüsünden

UYGULUYORUM

Aşağıdaki dörtlüklerin konularına göre türlerini altlarına yazın.

Düşler denizine doğru
Mutluluk bin yelken açar
Her yürek bir altın pınar
Çocuklar kardeş oldu mu

1.

Bilgisizlik büyük düşman
Oku, öğren, olma pişman
Kitap bize güneş ve su
İlköğretim haftası bu

2.

Orman, orman, güzel orman
Vatanımın yeşil süsü
Rüzgârları dağlarımın
Musikisi ve türküsü

3.